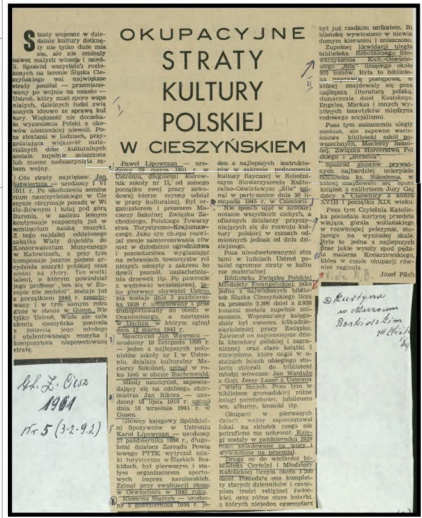

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p style="text-align: center;">Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii</p> <p>Okupacyjne straty kultury polskiej w Cieszyńskim, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, 3 – 9 II 1961, nr 5, s. nieznaną.</p>		
<p>Ilość stron oryginału</p> <p style="text-align: center;">1</p>	<p>Ilość skanów</p> <p style="text-align: center;">1</p>	<p>Liczba plików publikacji</p> <p style="text-align: center;">1</p>
<p>Autor</p> <p style="text-align: center;">Józef Pilch</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny</p> <p style="text-align: center;">Śląskie Wydawnictwo Prasowe</p>	
<p>Miejsce wydania</p> <p style="text-align: center;">Katowice</p>	<p>Rok wydania / Data powstania</p> <p style="text-align: center;">1961</p>	
<p>Sygnatura</p> <p style="text-align: center;">---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.)</p> <p style="text-align: center;">Czasopismo</p>	
<p>Wymiary (wys x szer)</p> <p style="text-align: center;">19,5 x 24,5 cm</p>	<p>Stan zachowania</p> <p style="text-align: center;">---</p>	
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce)</p> <p>XX wiek, II wojna światowa, Józef Pilch, Jan Szwertnia, Paweł Lipowczan, Paweł Nikodem, Jan Wawracz, Karol Lipowczan, Klemens Starzyk, Jan Sikora, Jan Wantuła, Jura Gajdzica, Ustroń, Wisła, Cisownica</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuźnia, letnicy itp.)</p> <p>historia, kultura, muzyka polska, kompozytorzy polscy, Śląsk Cieszyński, okupacja niemiecka, ofiary hitleryzmu, martyrologia narodowa, partyzantka, popularyzacja wiedzy, regionalizm, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, dawny Ustroń, Macierz Szkolna Ziemi Cieszyńskiej, Związek Polskiej Młodzieży Ewangelickiej, Czytelnia Katolicka w Ustroniu, Robotnicze Stowarzyszenie Kulturalno – Oświatowe „Siła”, Związek Harcerstwa Polskiego,</p>		
<p>Prawa autorskie</p> <p style="text-align: center;">---</p>		

OKUPACYJNE STRATY KULTURY POLSKIEJ W CIESZYŃSKIEM

był już rzadkim unikatem. Bi bliotekę wywieziono w niewia domym kierunku i zniszczono. Zupełnej likwidacji uległa biblioteka Robotniczego Stowarzyszenia Kult.-Oświato- wego „Sila” liczącego około 800 tomów. Była to bibliote- ka naprawdę postępową, w której znajdowały się poza najlepszą literaturą polską, tłumaczenia dzieł Kautskiego, Engelsa, Marksa i innych wy- bitnych teoretyków międzyna- rodowego socjalizmu.

Poza tym zniszczeniu uległy nieduże, ale zapewne warto- ściowe biblioteki szkół po- wszechnych, Macierzy Szkol- nej, Związku Harcerstwa Pol- skiego i „Strzelca”.

Spośród zbiorów prywat- nych najbardziej ucierpiała biblioteka ks. Nikodema, w której znajdowało się sporo książek z exlibrisem Jury Gaj- dzicy z Cisownicy z końca XVIII i początku XIX wieku.

Poza tym Czytelnia Katolic- ka posiadała kurtynę przedsta- wiająca górala wiślańskiego w rozwiniętej pelerynie, sto- jącego na wyniosłej skale. Była to jedna z najlepszych prac jakie wyszły spod pędz- la malarza Konarzewskiego, która w czasie okupacji rów- nież zaginęła.

Józef Pilch

Widz. M. B.
*W Kurtyne
 w Muzeum
 Beskiolizkim
 24.11.1946*

Straty wojenne w dzie- dzinie kultury dotknę- ły nie tylko duże mia- sta, ale nie ominęły nawet małych wiosek i osied- li. Spośród wszystkich rozło- żonych na terenie Śląska Cies- zyńskiego wsi największe straty poniósł — przemiano- wany po wojnie na miasto — Ustroń, który miał sporo wspa- niałych, dzielnych ludzi zwią- zanych ideowo ze sprawą kul- tury. Większość nie doczeka- ła wyzwolenia Polski z oko- wów niemieckiej niewoli. Po- za stratami w ludziach, przy- gniatająca większość mate- rialnych dóbr kulturalnych została zupełnie zniszczona lub mocno nadszarpnięta zę- bami wojny.

Oto straty najcięższe: Jan Sztwierznia — urodzony 1 VI 1911 r. Po ukończeniu semina- rium nauczycielskiego w Cie- szynie otrzymuje posadę w Wi- śle-Równym i tutaj pod górą Baranią, w zaciszu leśnym kontynuuje rozpoczętą już w seminarium naukę muzyki. Z tego najdalej oddalonego zakątka Wisły dojeżdża do Konserwatorium Muzycznego w Katowicach, a przy tym komponuje jeszcze piękne ar- cydzieła muzyki polskiej oraz pieśni na chóry. Ten wielki talent, o którym powiedział jego profesor „ten się w Eu- ropie nie zmieści”, zostaje już z początkiem 1940 r. areszto- wany i w tym samym roku ginie w obozie w Gusen. Nie tylko Ustroń, Wisła ale cała ziemia cieszyńska poniosła z śmiercią jego młodego i utalentowanego muzyka i kompozytora niepowetowaną stratę.

Paweł Lipowczan — uro- dzony 19 marca 1891 r. w Ustroniu, długoletni kierow- nik szkoły nr II, od samego początku swej pracy zawo- dowej bierze czynny udział w pracy kulturalnej. Był or- ganizatorem i prezesem Ma- cierzy Szkolnej Związku Za- chodniego, Polskiego Towar- zystwa Turystyczno-Krajoznaw- czego. Jako syn ch. opa rozwijał swoje zainteresowania rów- nież w dziedzinie ogrodnictwa i pszczelarstwa wygłaszając na zebraniach towarzystw rol- niczych odczyty z zakresu ho- dowli pszczół, uszlachetnia- nia drzewek itp. Po powrocie z wędrowki wrześnieowej, ja- ko pierwszy obywatel Ustro- nia zostaje dnia 3 października 1939 r. aresztowany i prze- transportowany do obozu w Oranienburgu, a następnie w Dachau w którym zginął dnia 12 marca 1941 r.

Nauczyciel Jan Wawracz — urodzony 10 listopada 1895 r. — jeden z najlepszych polo- nistów szkoły nr I w Ustro- niu, działacz kulturalny Ma- cierzy Szkolnej, zginął w ro- ku 1945 w obozie Buchenwald.

Młody nauczyciel, zapowia- dający się na zdolnego chór- mistrza Jan Sikora — uro- dzony 18 lipca 1910 r. zginął dnia 18 września 1941 r. w Gusen.

Główny księgowy Spółdziel- ni Spożywców w Ustroniu Karol Lipowczan — urodzony 27 października 1896 r., dłu- goletni działacz Zarządu Powia- towego PTTK wytyczał szlaki turystyczne w Śląskich Bes- kidach, był pierwszym i sta- łym organizatorem sporto- wych imprez narciarskich. Zginął przy ewakuacji obozu w Oświęcimiu w 1945 roku.

Klemens Starzyk — urodzo- ny 5 października 1904 r. je-

den z najlepszych instruktó- rów w zakresie podnoszenia kultury fizycznej w Robotni- czym Stowarzyszeniu Kultu- ralno-Oświatowym „Sila” zgi- nął w partyzantce dnia 30 li- stopada 1945 r. w Czantorii.

Nie sposób ująć w krótkiej notatce wszystkich cichych, a ofiarnych działaczy przyczy- niających się do rozwoju kul- tury polskiej w czasach od- miennych jednak od dnia dzi- siejszego.

Poza nieodwetowanymi stra- tami w ludziach Ustroń po- niósł ogromne straty w kultu- rze materialnej.

Biblioteka Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej, jako jedna z największych biblio- tek Śląska Cieszyńskiego liczą- ca przeszło 2.300 dzieł z 2.920 tomami została zupełnie zni- szczona. Wspomniany księgo- zbiór był owocem kilkudziesi- eciolletniej pracy Związku. Zawierał on najcenniejsze dzie- ła literatury polskiej i zagra- nicznej oraz stare książki i czasopisma, które ocalały w o- statnich latach ubiegłego stu- lęcia zbierali do biblioteki młodzi wówczas: Jan Wantuła i wielu innych. Poza tym w bibliotece gromadzkiej różne księgi pamiątkowe, jubileuszowe, albumy, kroniki itp.

Okupant w pierwszych dniach wojny zapieczętował lokal na sktutek czego nie potrafiono nic uchronić. Księ- gi zostały w październiku 1939 roku naladowane na wozy i wywiezione na przemiał.

Druga co do wielkości bi- blioteka Czytelni i Młodzieży Katolickiej liczyła około 1.200 dzieł. Posiadała ona komplet- ty starych dzienników i czasopism treści religijnej świec- kiej, oraz różne stare książki, z których niejeden egzemplarz

*Sl. Z. Ciesz
 1961*

Nr 5 (3-2-9.2)